

Врз основа на член 47 став 1 точка 6 од Законот за Народната банка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 158/10, 123/12, 43/14, 153/15 и 6/16) и член 114 став 2 од Законот за банките („Службен весник на Република Македонија“ бр. 67/07, 90/09, 67/10, 26/13, 15/15, 153/15 и 190/16), Советот на Народната банка на Република Македонија донесе

ОДЛУКА
за начинот на вршење супервизија и надзор
(„Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/18)

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

1. Со оваа одлука се пропишува начинот на кој Народната банка на Република Македонија (во понатамошниот текст: Народната банка) врши супервизија на банка (во понатамошниот текст: супервизија) и надзор на работењето на лица поврзани со банката, на други лица во банкарската група и на друштво за помошни банкарски услуги (во понатамошниот текст: надзор).

2. Овластени лица, според оваа одлука, се лицата што се вработени во Народната банка и коишто се овластени од гувернерот да вршат супервизија и надзор, согласно со интерните акти на Народната банка.

3. На одделните изрази употребени во оваа одлука се применува значењето на термините утврдено со Законот за банките и со подзаконските акти донесени врз основа на овој закон.

II. НАЧИН НА ВРШЕЊЕ СУПЕРВИЗИЈА

4. Народната банка ја врши супервизијата преку:

- перманентно вонтеренско следење на работењето на банката со прибирање и анализи на извештаите и податоците коишто ги доставува банката (во понатамошниот текст: вонтеренска супервизија), согласно со главата III од оваа одлука;
- непосредна, целосна или делумна теренска контрола во самата банка (во понатамошниот текст: теренска супервизија), согласно со главата IV од оваа одлука;
- одржување контакти со членовите на органите на банката и со друштвото за ревизија, согласно со главата V од оваа одлука, и
- соработка и размена на податоци и информации со други супервизорски органи, согласно со главата VI од оваа одлука.

5. Народната банка ја оценува сигурноста, стабилноста, ризичноста и усогласеноста на работењето на банката со прописите, така што преку супервизијата од точката 4 од оваа одлука врши оценка најмалку на:

- исполнувањето на условите за вршење банкарски и финансиски активности;

- усогласеноста на работењето на банката со прописите со кои е уредено работењето на банката или со нејзините политики и интерни акти;
- деловниот модел на банката, односно природата, видот и обемот на финансиските активности што ги врши банката и на ризиците на кои е или на кои може да биде изложена како резултат на тие активности, вклучувајќи ги и ризиците коишто произлегуваат од макроекономското окружување;
- влијанието на банката врз одржувањето или нарушувањето на сигурноста и стабилноста на банкарскиот систем во целина;
- соодветноста на стапката на адекватност на капиталот на банката, имајќи ги предвид деловната политика на банката, нејзиниот профил на ризик и барањата за одржување заштитни слоеви на капиталот;
- соодветноста на ликвидносната состојба и профитабилната позиција на банката;
- почитувањето на супервизорските стандарди пропишани со Законот за банките, подзаконските акти донесени врз основа на овој закон или врз основа на мерка преземена од гувернерот на Народната банка, согласно со Законот за банките;
- воспоставеното корпоративно управување во банката и усогласеноста со правилата за добро корпоративно управување;
- соодветноста на системот на внатрешна контрола, вклучувајќи ја и соодветноста на трите функции на контрола;
- соодветноста на системот за спречување перење пари и финансирање тероризам;
- примената на сметководствените стандарди, особено од аспект на тоа дали банката ги составила финансиските извештаи во согласност со важечките прописи за финансиско известување;
- навременоста во доставувањето на извештаите и податоците до Народната банка и на тоа дали извештаите и податоците се составени во согласност со прописите коишто го регулираат работењето на банките;
- начинот на вршење ревизија од страна на друштво за ревизија, како и соодветноста на извештајот за извршената ревизија на годишните финансиски извештаи на банката и на работењето на банката.

6. Банката е должна, во согласност со своите безбедносни процедури, на овластените лица да им обезбеди пристап до сите простории, да им ја даде на увид целокупната расположлива документација, вклучително и податоците коишто се чуваат електронски, како и да ја обезбедат документацијата и информациите што ќе ги побараат овластените лица.

При вршењето на супервизијата од точката 4 од оваа одлука, на барање на овластените лица, членовите на управниот одбор на банката и другите лица со посебни права и одговорности во банката се должни да им достават на овластените лица одговори, заедно со документирани докази, на сите прашања коишто се од значење за нејзиното спроведување.

7. Доколку банката користи услуги од друштва за помошни банкарски услуги, должна е да им овозможи на овластените лица пристап до просториите

на друштвото за помошни банкарски услуги, увид во целокупната расположлива документација, вклучително и до податоците коишто се чуваат електронски, како и да ја обезбеди документацијата и информациите што ќе ги побараат овластените лица за потребите на спроведувањето на супервизијата на Народната банка.

III. ВОНТЕРЕНСКА СУПЕРВИЗИЈА

8. Вонтеренската супервизија на банка се спроведува преку прибирање извештаи и податоци за банката и нивна анализа од страна на овластените лица, заради спроведување на оцената од точката 5 од оваа одлука.

Извештаите и податоците од ставот 1 од оваа точка ги вклучуваат извештаите и податоците коишто банката е должна да ги доставува до Народната банка, извештаите и податоците добиени од друштвото за ревизија коешто извршило ревизија на годишните финансиски извештаи и на работењето на банката (во понатамошниот текст: друштво за ревизија), писмената комуникација помеѓу банката и овластените лица, како и кои било други достапни извештаи и податоци поврзани со банката и/или нејзините акционери.

9. Врз основа на анализата од точката 8 од оваа одлука, како и врз основа на резултатите од спроведените теренски контроли согласно со глава IV од оваа одлука, овластените лица го утврдуваат севкупниот профил на ризик на банката што опфаќа цена на:

- деловниот модел;
- корпоративното управување;
- ликвидносната состојба и
- ризиците врз капиталната позиција на банката (најмалку кредитниот, оперативниот, валутниот ризик и ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности).

10. Врз основа на утврдениот севкупен профил на ризик на банката, овластените лица изработуваат план на супервизорски активности за банката, доколку е потребно предлагаат мерки кон банката и најмалку еднаш годишно ја оценуваат потребата за пропишување повисоки стапки од пропишаните во членот 65 ставови 1 и 2 од Законот за банките (во понатамошниот текст: минимално потребно ниво на капитал).

При утврдувањето на минималното потребно ниво на капитал се имаат предвид и ризиците присутни во работењето на банката коишто можат да имаат влијание врз одржувањето или нарушувањето на сигурноста и стабилноста на банкарскиот систем во целина и резултатите од стрес-тестовите спроведени од страна на банката и/или Народната банка, имајќи го предвид деловниот модел на банката.

Утврдувањето на минималното потребно ниво на капитал може да се изврши и во период пократок од една година, доколку е тоа потребно поради природата, видот и обемот на активностите што ги врши банката и ризиците на кои е изложена како резултат на тие активности.

11. Овластените лица се должни да изработат извештај за минималното потребно ниво на капитал коешто банката треба да го одржува во наредната година, во кој се дава објаснување за севкупниот профил на ризик врз основа на кој е утврдено минималното потребно ниво на капитал, а се наведуваат и можните разлики помеѓу интерниот капитал на банката, утврден согласно со регулативата на Народната банка за управување со ризиците и минималното потребно ниво на капитал, утврдено согласно со точката 10 од оваа одлука.

Овластените лица се должни да го достават извештајот за минималното потребно ниво на капитал до членовите на управниот одбор на банката на која се однесува тој извештај.

12. Банката може да достави забелешки до Народната банка за извештајот за минималното потребно ниво на капитал, во рок којшто ќе го определи Народната банка, а што не може да биде пократок од осум дена, ниту подолг од петнаесет дена од добивањето на извештајот за минималното потребно ниво на капитал.

За подетално разгледување на забелешките од ставот 1 од оваа точка и/или за усогласување на ставовите во поглед на минималното потребно ниво на капитал коешто треба да го одржува банката во наредната година, Народната банка може да организира состанок со банката.

13. Врз основа на извештајот за минималното потребно ниво на капитал коешто банката треба да го одржува во наредната година и забелешките и состанокот од точка 12 од оваа одлука, најдоцна до 15 декември во тековната година гувернерот на Народната банка донесува одлука за постигнување или одржување повисок износ сопствени средства и/или повисока стапка на адекватност на капиталот или презема други мерки, согласно со Законот за банките.

Во случаите од точката 10 став 3 од оваа одлука, гувернерот на Народната банка ја донесува одлуката или ги презема мерките од ставот 1 од оваа точка во рок од триесет дена од денот на доставувањето на извештајот за минималното потребно ниво на капитал.

IV. ТЕРЕНСКА СУПЕРВИЗИЈА

14. Теренската супервизија на банката опфаќа:

- теренска контрола во банката преку која се оценува сигурноста, стабилноста, ризичноста на работењето и усогласеноста на работењето на банките со прописите;
- надзор на примената на прописите (во понатамошниот текст: инспекциска контрола).

Теренската супервизија од ставот 1 од оваа точка ја вршат овластени лица врз основа на писмено овластување од гувернерот на Народната банка за спроведување теренска контрола или инспекциска контрола во банката.

15. Банката е должна да обезбеди соодветни технички услови за спроведување на теренската контрола, пред сè во поглед на обезбедувањето соодветен простор во банката за овластените лица од точката 14 став 2 од оваа

одлука во кој ќе може да се ограничи физичкиот пристап, како и обезбедување пристап до интернет и друга информатичка опрема побарана од овластените лица.

Теренска контрола

16. Теренската контрола се спроведува преку:

- преглед на деловната и сметководствената документација, извештаите и податоците за банката, политиките и интерните акти на банката и другата документација којашто се однесува на работењето на банката, со која располагаат овластените лица или којашто ќе ја побараат овластените лица;
- проверка на стручните, организациските и техничките способности на банката;
- писмени или усни објаснувања добиени од лицата со посебни права и одговорности и од останатите вработени во банката.

Теренската контрола може да го опфати целото работење на банката (целосна теренска контрола) или да опфати само одреден дел од работењето на банката (делумна теренска контрола).

17. Теренската контрола на банка се врши според однапред утврден план за теренски контроли, одобрен од гувернерот на Народната банка.

Планот за теренски контроли од ставот 1 од оваа точка се составува врз основа на севкупните профили на ризик и планот на супервизорски активности утврдени преку вонтеренската супервизија на банките, како и врз основа на системските ризици присутни во финансискиот систем на Република Македонија и/или на земјата во која се наоѓа матичното лице или подружницата/подружниците на банката.

По исклучок на ставот 1 од оваа точка, теренската контрола на банката се спроведува и по потреба во следниве случаи:

- доколку преку вонтеренската супервизија се утврди влошување на трендовите во работењето на банката, што може негативно да влијае врз нејзината сигурност и стабилност и/или врз сигурноста и стабилноста на банкарскиот систем;
- доколку е потребно се провери постапувањето на банката во однос на преземените мерки од страна на гувернерот на Народната банка и
- заради прибирање, обработка и анализа на податоците потребни за извршување на функциите на Народната банка.

18. Народната банка доставува известување до банката дека планира да врши теренска контрола, најдоцна триесет дена пред отпочнувањето на теренската контрола на банката. Известувањето содржи:

- информации за предметот на контролата,
- информации за овластеното лице коешто ќе раководи со контролата,
- датумот на отпочнувањето на контролата,
- планираното времетраење на контролата,

- листа на информации коишто треба да ги подготви банката за потребите на контролата.

Во известувањето од ставот 1 од оваа точка се наведуваат и роковите во кои треба да бидат подготвени соодветните информации и доставени до овластените лица од точката 14 став 2 од оваа одлука.

Информациите коишто банката треба да ги подготви за потребите на контролата треба да бидат целосни, точни и конечни и банката не треба да ги менува во текот на контролата.

19. По исклучок на точката 18 од оваа одлука, пред отпочнувањето на теренската контрола од точката 17 став 3 од оваа одлука, Народната банка не е должна да достави известување до банката дека планира да врши теренска контрола.

20. Доколку во текот на теренската контрола се утврди дека постои потреба од проширување на предметот на контролата, во согласност со интерните правила донесени од страна на гувернерот на Народната банка, овластените лица ќе побараат гувернерот на Народната банка да изврши измена и дополнување на писменото овластување за вршење теренска контрола.

21. Народната банка може да не започне или да го прекине спроведувањето на теренската контрола доколку:

- побараните податоци и информации не се подготвени согласно со роковите наведени во известувањето од точката 18 од оваа одлука;
- контролата се одвива отежнато поради неуредна евиденција, недостаток или недоставување документација, отсуство на соработка или недоволна соработка со органите на банката;
- на кој било друг начин се попречува извршувањето на контролата.

22. По извршената целосна или делумна теренска контрола, овластените лица од точката 14 став 2 од оваа одлука составуваат записник од извршената контрола, согласно со интерните правила донесени од страна на гувернерот на Народната банка.

Записникот од ставот 1 од оваа точка ги содржи следниве елементи:

- заклучни согледувања за поединечните области опфатени со теренската контрола;
- детален преглед на сите наоди во контролата коишто се однесуваат на утврдените слабости или неправилности во работењето на банката;
- наоди коишто претставуваат неусогласеност со соодветната законска регулатива;
- респонзивност на банката на претходно изречените мерки од страна на Народната банка.

По исклучок на ставот 1 од оваа точка, за теренските контроли од точката 17 став 3 алинеја 3 од оваа одлука, овластените лица од точката 14 став 2 од оваа одлука изготвуваат извештај којшто не се доставува до банката.

23. Записникот од извршената контрола претставува професионална тајна на Народната банка и банката е должна да ја чува. Банката може да ја цитира или на друг начин да ја наведе содржината на записникот од извршената контрола само за потребите за вршење ревизија на годишните финансиски извештаи и трговски книги, за длабинска анализа на банката и во други случаи предвидени со закон, по претходно добиено писмено одобрение од гувернерот на Народната банка.

24. Записникот од извршената контрола се доставува до членовите на управниот одбор на банката.

Членовите на управниот одбор на банката се должни да го разгледаат записникот од извршената контрола, да ги информираат членовите на надзорниот одбор за неговата содржина и да достават негова копија до Службата за внатрешна ревизија.

25. Банката којашто била предмет на теренска контрола има право на приговор на записникот од извршената контрола во кој дава објаснување со документирани докази за наодите коишто смета дека не се основани или не одговараат на вистинската состојба во банката. Банката го доставува приговорот до Народната банка во рок којшто ќе го определи Народната банка на Република Македонија, а што не може да биде пократок од осум дена, ниту подолг од петнаесет дена од приемот на записникот.

Заедно со приговорот од ставот 1 од оваа точка, банката задолжително доставува план на активности коишто банката ќе ги преземе за отстранување на утврдените слабости или неправилности во работењето и роковите за нивно спроведување.

26. Овластените лица се должни да го разгледаат приговорот на банката на записникот од извршената контрола и да изработат одговор на приговорот во кој се изјаснуваат за (не)прифаќање на одделните објаснувања на банката за наодите од записникот од извршената контрола.

Одговорот на приговорот од ставот 1 од оваа точка се доставува до банката во рок од дваесет и пет дена од приемот на приговорот. Во одговорот на приговорот, овластените лица ја известуваат банката и за евентуалните промени во планот на активности од точката 25 став 2 од оваа одлука.

27. Доколку во записникот од извршената контрола се содржани наоди коишто се однесуваат на работата на друштвото за ревизија, извадок од записникот од извршената контрола се доставува и до друштвото за ревизија.

Друштвото за ревизија од ставот 1 од оваа точка има право на приговор на записникот од извршената контрола, во рок од осум дена по добивањето на извадокот од записникот од извршената контрола.

По добивањето на приговорот на друштвото за ревизија овластените лица се должни да постапат согласно со точката 26 од оваа одлука.

28. По доставувањето на одговорот на приговорот од точките 26 и 27 од оваа одлука, се смета дека теренската контрола е завршена, а записникот од

извршената контрола се смета за конечен. Одговорите на приговорите од точките 26 и 27 од оваа одлука се составен дел на конечниот записник од извршената контрола.

Копија од конечниот записникот од извршената контрола се доставува до претседателот на надзорниот одбор на банката, со барање тој да биде разгледан од страна на членовите на надзорниот одбор на првата наредна седница.

29. Врз основа на конечниот записник од извршената контрола, овластените лица можат да состават писмо до членовите на управниот одбор на банката во кое ќе биде наведена збирна оценка за сигурноста, стабилноста и ризичноста на работењето на банката.

Писмото од ставот 1 од оваа точка претставува професионална тајна на Народната банка и банката е должна да ја чува. Банката може да ја цитира или на друг начин да ја наведе содржината на писмото од ставот 1 од оваа точка само по претходно добиено писмено одобрение од гувернерот на Народната банка.

Копија од писмото од ставот 1 од оваа точка се доставува до претседателот на надзорниот одбор на банката, со барање тоа да биде разгледано од страна на членовите на надзорниот одбор на првата наредна седница.

30. Претседателот на надзорниот одбор е должен да достави до Народната банка записник од седницата на надзорниот одбор на која се разгледувале конечниот записник од извршената контрола и писмото од точката 29 од оваа одлука, на кој ќе бидат потпишани сите членови на надзорниот одбор коишто присуствувале на седницата, со што потврдуваат дека се запознаени со содржината на конечниот записник и писмото и со активностите коишто треба да ги преземе банката за надминување на утврдените слабости, недостатоци или неусогласености.

Овластените лица можат да присуствуваат на седницата на надзорниот одбор на која се разгледува конечниот записник од извршената контрола и писмото од точката 29 од оваа одлука.

Инспекциска контрола

31. Инспекциската контрола се врши според однапред утврден план за контроли, одобрен од страна на гувернерот на Народната банка или по потреба доколку, преку вонтеренската супервизија, се утврди дека банката не работи во согласност со прописите.

32. По извршената инспекциска контрола, овластените лица од точката 14 став 2 од оваа одлука составуваат записник од извршената инспекциска контрола.

33. На записникот од извршената инспекциска контрола и на постапката до неговата конечност, соодветно се применуваат одредбите од точките 23, 24, 25, 26, 28 и 30 од оваа одлука.

По исклучок на ставот 1 од оваа точка:

- банката има право на приговор на записникот од извршената инспекциска контрола во рок којшто ќе го определи Народната банка, а што не може да биде пократок од пет дена, ниту подолг од десет дена;
- овластените лица се должни да го достават одговорот на приговорот на записникот од извршената инспекциска контрола во рок од петнаесет дена по приемот на приговорот.

V. ОДРЖУВАЊЕ КОНТАКТИ СО ЧЛЕНОВИТЕ НА ОРГАНИТЕ НА БАНКАТА И СО ДРУШТВОТО ЗА РЕВИЗИЈА

34. Покрај контактите со членовите на органите на банката определени во главите III и IV од оваа одлука, согласно со потребите, овластените лица одржуваат состаноци со членовите на управниот одбор, членовите на надзорниот одбор, членовите на одборот за ревизија, вработените во службата за внатрешна ревизија, лицата надлежни за функцијата на контрола на усогласеноста на работењето на банката со прописите и за функцијата за управување со ризиците и со друштвото за ревизија.

Целта на овие состаноци е преку размена на податоци и информации за банката, овластените лица да добијат поблиски информации за корпоративното управување, ризиците на кои е изложена банката во работењето и начинот на нивното управување, промените во деловната политика на банката и за останатите прашања поврзани со сигурноста и стабилноста на банката.

35. Пред отпочнувањето на теренската контрола, овластените лица од точката 14 став 2 од оваа одлука можат да одржат состанок со службата за внатрешна ревизија и со друштвото за ревизија.

На состанокот се разговара за наодите од активностите на службата за внатрешната ревизија и друштвото за ревизија определено од банката.

VI. СОРАБОТКА И РАЗМЕНА НА ПОДАТОЦИ И ИНФОРМАЦИИ СО ДРУГИ СУПЕРВИЗОРСКИ ОРГАНИ

36. За потребите на супервизијата, овластените лица соработуваат и разменуваат податоци и информации со други супервизорски органи во Република Македонија и во странство, во согласност со закон.

VII. НАЧИН НА ВРШЕЊЕ НАДЗОР

37. Народната банка може да врши надзор на работењето на лицата поврзани со банката, на другите лица во банкарската група или на друштвото за помошни услуги на банката (во натамошниот текст: субјекти на надзор).

Доколку лицата од ставот 1 од оваа точка подлежат на контрола од страна на друг овластен орган, Народната банка го врши надзорот од ставот 1 од оваа точка во соработка со тој орган.

Надзорот од ставот 1 од оваа точка се врши врз основа на писмено овластување од гувернерот на Народната банка, со кое се определува предметот на надзорот и овластените лица.

38. Народната банка доставува известување до субјектите на надзор дека планира да врши надзор, во рок што не е пократок од 8 дена пред отпочнувањето на надзорот.

На известувањето од ставот 1 од оваа точка соодветно се применуваат одредбите од точката 18 од оваа одлука.

39. Субјектите на надзор се должни на овластените лица од точката 37 став 2 од оваа одлука да им овозможат непречено вршење на надзорот, увид во работењето и на нивно барање да им ја стават на располагање или да им ја достават целокупната потребна документација, податоци и информации.

40. По завршувањето на надзорот, овластените лица од точката 37 став 2 од оваа одлука изготвуваат извештај за извршениот надзор.

41. Субјектот на надзор има право на приговор во рок не подолг од осум дена од денот на приемот на извештајот за извршениот надзор, во кој дава објаснување со документиран докази за наодите за коишто смета дека не се основани или не одговараат на вистинската состојба.

Овластените лица од точката 37 став 2 од оваа одлука се должни да го разгледаат приговорот од ставот 1 на оваа точка, да изработат одговор на приговорот во кој се изјаснуваат за (не)прифаќање на одделните објаснувања на субјектот на надзорот и да го достават одговорот на приговорот до субјектот на надзорот во рок од петнаесет дена од приемот на приговорот.

По доставувањето на одговорот на приговорот од ставот 2 од оваа точка, се смета дека надзорот е завршен, а извештајот за извршениот надзор се смета за конечен.

42. По конечноста на извештајот, Народната банка ја известува банката којашто е поврзана со субјектот на надзорот или којашто користи услуги од субјектот на надзорот за конкретните наоди коишто можат да имаат влијание врз нејзиното работење или ризичност.

VIII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

43. Одредбите од оваа одлука соодветно се применуваат и при вршењето супервизија на штедилниците, филијалите на банките од земјите членки на Европската Унија, филијалите на странските банки и филијалите на банките од Република Македонија во странство.

44. Со денот на стапувањето во сила на оваа одлука, престанува да важи Одлуката за начинот на вршење супервизија и надзор („Службен весник на Република Македонија“ бр. 31/08, 74/12, 100/12 и 170/17).

45. Оваа одлука стапува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

О бр. 02-15/VI-1/2018
29 март 2018 година
Скопје

Гувернер
и претседавач
на Советот на Народната банка
на Република Македонија
Димитар Богов